

(zie inleid. blz. 2). Deze ziet den gang vanaf het natuurlijke in de schilderkunst niet als strijd tegen of als oplossing (in den zin van verloren gaan) van het natuurlijke, maar als een kristalliseering ervan (zie vorig artikel blz. 75).

11) In dezen zin keert het leven van den huidige, gecultiveerden mensch zich langzamerhand van het natuurlijke af, en wordt het al meer en meer abstract leven (zie inleid. blz. 2). Het leven wordt abstract (d.i. bepaald, en niet vaag) omdat voor den mensch van dezen tijd alleen in het abstracte het evenwicht tusschen natuur en geest in volkomenheid bestaan kan. Het leven keert zich van het natuurlijke af omdat de huidige mensch zich niet van het natuurlijke afkeert, maar dit juist zoekt te doorgronden: omdat het natuurlijke in hem rijpende is. We zien dit in wetenschap, godsdienst, maatschappij.

12) Zoolang de kunstenaar (als vertolker van de menschheid) niet geheel tot innerlijkheid volgroeid is, zoolang hij dus kunstenaar en niet (ware) geestelijke is, is het noodig dat hij een beeld van het innerlijke tegenover zich plaatst: dan eerst kan hij aan de zuivere verhouding van het (gebeelde) innerlijke en het (meest) uiterlijke (de natuur) zich bewust worden van de ware beteekenis van het innerlijke en uiterlijke. Eerst als hij (en met hem de menschheid) volgroeid is tot innerlijkheid (geest), is het innerlijke element in hem volstrekt geworden en eerst dan eischt dit ook volstreekte uiterlijkheid, om een eenheid te vormen. Een vernieuwd en geheel ander uiterlijk moet dan zich realiseeren: dan is evenwichtige beelding van innerlijkheid en uiterlijkheid niet meer noodig.

AANTEKENINGEN BIJ BIJLAGE XII. DE ZAAG EN DE GOUDVISCHKOM VAN P. ALMA.

DOOR TH. VAN DOESBURG.

De hier gereproduceerde schilderij verdient alle aandacht. Kan zij ook al niet gerekend worden tot de nieuwe bewust abstract-beeldende werkwijze d.i. tot de zelfstandige verhoudingsbeelding eenerzijds en de destructieve (monumentale) schilderkunst anderzijds, zij bezit zoovele elementen van deze twee in onzen tijd zuiver voorhandene uitdrukkingswijzen, dat zij ondanks de onzuiverheden als een belangrijke bijdrage tot de moderne kunst gerekend moet worden. Deze „onzuiverheden” betreffen niet het beeldingsw e z e n maar de beeldingsw i j z e. Vandaar, dat men deze onzuiverheden niet synoniem moet achten met onzuiverheden als bedoeld in het artikel van V. Huszár (bij Bijlage IX Stijl 5) waarin sprake was van onzuiverheden voortkomende uit een „overnemen der nieuwe werkwijze, zonder het essentiele in de nieuwe beeldende kunst te doorleven”. Daarvan is hier geen sprake. Integendeel. Dit werk getuigt van overtuiging. De geheele ontwikkeling van dezen schilder getuigt van oprecht streven boven het barok en de daaruit voortgekomen impressionistische, naieve werkmanier uit te komen. Toonde de schilder in zijn in 1912 op de „Moderne Kunstkring” geëxposeerde werken „Comblain” en „Gentily”, uit het impressionisme, den invloed te hebben ondergaan der kubistische vormherstelling en was er reeds toen een streven te bemerken om boven de kubische volume tot vlakheid te komen, thans in zijn laatste werken toont hij van de min of meer constructieve gebondenheid, tot het l o s s e en (min of meer) v l a k k e en hierdoor tot esthetische ruimtewerking te zijn gegroeid. Dit losse en vlakke is het wat ons direct als modern-in-wezen in het werk treft. Hierdoor treedt de ruimtelijke verhouding, het voornaamste element der beeldende kunst, reeds meer bepaald op den voorgrond.